

Studijní volno podle § 108 zákona o státní službě

Právní úprava

§ 108

Služební volno k individuálním studijním účelům

- (1) Státnímu zaměstnanci přísluší v kalendářním roce služební volno k individuálním studijním účelům v rozsahu 5 dnů výkonu služby.
- (2) Služební volno k individuálním studijním účelům lze čerpat za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností týkajících se služebního místa státního zaměstnance, oboru služby, v němž státní zaměstnanec vykonává službu, a působnosti organizačního útvaru, v němž je jeho služební místo zařazeno. Služební volno k individuálním studijním účelům lze dále čerpat za účelem přípravy na vykonání úřednické zkoušky pro obor služby, v němž státní zaměstnanec vykonává službu, anebo na vykonání úřednické zkoušky na vlastní náklady pro obor služby, který je stanoven pro služební místo zařazené v témže organizačním útvaru, v němž je zařazeno i služební místo státního zaměstnance.
- (3) Služební volno k individuálním studijním účelům lze také čerpat za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu anebo za účelem přípravy na vykonání úřednické zkoušky na vlastní náklady pro jiný obor služby než uvedený v odstavci 2.
- (4) Čerpání služebního volna k individuálním studijním účelům podle odstavce 2 povolí služební orgán na žádost státního zaměstnance, nebrání-li tomu řádné plnění úkolů služebního úřadu.
- (5) Čerpání služebního volna k individuálním studijním účelům podle odstavce 3 služební orgán na žádost státního zaměstnance může povolit.
- (6) Za dobu čerpání služebního volna k individuálním studijním účelům se státnímu zaměstnanci plat nekrátí; náklady vynaložené na dosažení individuálního studijního účelu nese státní zaměstnanec.

§ 159 odst. 2 písm. g)

Ustanovení o řízení ve věcech služby ani ustanovení správního řádu o správním řízení se nevztahují na povolení služebního volna.

Úvod

Služební volno k individuálním studijním účelům (dále jen „studijní volno“) je institutem zvláštního služebního volna, který státnímu zaměstnanci umožňuje individuální **vzdělávání**, jež není organizováno ani hrazeno služebním úřadem.

Je potřebné je odlišit od institutu **dovolené** na straně jedné a institutů **prohlubování vzdělání** a **zvyšování vzdělání** na straně druhé.

Dovolená slouží k odpočinku státního zaměstnance a služební orgán je povinen ji nařídit, aniž by byl zároveň oprávněn kontrolovat, kde, jakým způsobem a za jakým účelem tuto dobu státní zaměstnanec využívá. Institut studijního volna, který je zařazen vedle úpravy prohlubování vzdělání (§ 107 zákona o

státní službě) a zvýšení vzdělání (§ 109 zákona o státní službě) v části páté hlavě čtvrté zákona o státní službě upravující vzdělávání státních zaměstnanců, slouží výlučně ke studijním účelům.

Úprava studijního volna vůči prohlubování vzdělání a zvýšení vzdělání se odlišuje především tím, z čí **iniciativy** a na čí **náklady** se vzdělání uskutečňuje. Jde-li o vzdělání na náklady služebního úřadu, je tento rovněž oprávněn i ke kontrole průběhu a výsledků vzdělání. Vlastní vzdělávání v rámci studijního volna se uskutečňuje výlučně **na žádost státního zaměstnance a na jeho náklady**, ale za dny čerpání studijního volna přísluší státnímu zaměstnanci **plat**.

	na náklady úřadu	na náklady st. zaměstnance
z iniciativy úřadu	§ 107	X
z iniciativy st. zaměstnance	§ 109	§ 108

§ 107 zákona o státní službě - prohlubování vzdělání

Ustanovení § 107 zákona o státní službě upravuje prohlubování vzdělání. Stanoví základní strukturu prohlubování vzdělání a stanoví, že prohlubování vzdělání se zaměřuje na další odborný růst státního zaměstnance v jím vykonávaném oboru služby.

Rozsah vzdělávání určuje služební orgán, přičemž je oprávněn stanovit místo, čas a způsob vzdělávání (např. vyslání státního zaměstnance na konkrétní kurz či školení, a to případně i v režimu vyslání na služební cestu). Služební orgán přitom vychází z výsledku služebního hodnocení státního zaměstnance a z návrhů jeho představeného. Služební hodnocení státního zaměstnance zahrnuje hodnocení znalostí a dovedností a jeho prostřednictvím i hodnocení výsledků předchozího vzdělávání a obsahuje stanovení individuálních cílů pro další osobní rozvoj státního zaměstnance, tj. stanovení kompetencí, jež má státní zaměstnanec v zájmu služebního úřadu získat a jež jsou pro výkon služby na příslušném služebním místě nezbytné.

Protože jde o vzdělávání plně na náklady služebního úřadu, a toto se považuje za výkon služby, za který přísluší státnímu zaměstnanci plat, je služební orgán, resp. bezprostředně nadřízený představený v součinnosti se služebním orgánem, oprávněn vyhodnotit (kontrolovat) výsledky vzdělávání (získání požadované kompetence či kompetencí), a to prostřednictvím služebního hodnocení.

Na proces prohlubování vzdělání se v souladu s ustanovením § 159 odst. 2 písm. i) zákona o státní službě nevztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán proto tuto působnost může služebním předpisem přenést na představené.

§ 109 zákona o státní službě - zvýšení vzdělání

Ustanovení § 109 a n. zákona o státní službě upravují zvýšení vzdělání, kterým je studium na vyšší odborné škole, na vysoké škole anebo vyslání na studijní pobyt.

Zvýšení vzdělání povoluje služební orgán na žádost státního zaměstnance, jenž navrhuje druh a formu vzdělávání (to ovšem není pouze v jeho dispozici, neboť je ovlivňuje i třetí subjekt – příslušná škola). Cílem zvýšení vzdělání je získání kompetence nebo kompetencí, které státní zaměstnanec bezpodmínečně a nezbytně nutně nepotřebuje pro výkon služby na (aktuálně) příslušném služebním místě (může jít např. i o potřebu danou aplikací výjimky z předpokladu vzdělání dle § 201 zákona

o státní službě a snahou o dosažení vyššího vzdělání pro doplnění předpokladu vzdělání), avšak jejich získání je i v zájmu služebního úřadu.

Protože jde o vzdělávání na náklady služebního úřadu, při němž přísluší státnímu zaměstnanci služební volno s náhradou platu, je služební úřad oprávněn kontrolovat jeho průběh a výsledky. Neplní-li státní zaměstnanec povinnosti, které má při zvyšování vzdělání, může služební úřad zastavit poskytování úlev ve službě.

Na rozhodování o zvýšení vzdělání se v souladu s § 159 odst. 1 písm. k) bod 2. zákona o státní službě vztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán je tedy nemůže služebním předpisem přenést na představené.

§ 108 zákona o státní službě - studijní volno

Ustanovení § 108 zákona o státní službě upravuje studijní volno, jehož čerpání povoluje **na žádost** státního zaměstnance a **na náklady** státního zaměstnance služební orgán.

Studijní volno lze čerpat v celé délce **5 dnů** i po jednotlivých dnech, ovšem jeho nevyčerpaná část se nepřevádí do následujícího kalendářního roku. Vzhledem k tomu, že zákon o státní službě neupravuje poměrné krácení rozsahu studijního volna, nevykonává-li státní zaměstnanec službu po celý kalendářní rok, lze dovodit, že maximální rozsah, v němž lze studijní volno čerpat, se poměrně nekrátí.

Účel studijního volna

Zákon o státní službě stanovuje, za jakým účelem lze studijní volno čerpat. Jedná se o dvě typově odlišné situace.

První situací (§ 108 odst. 2 a 4) je čerpání studijního volna za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností týkajících se **služebního místa** státního zaměstnance, **oboru služby**, v němž státní zaměstnanec vykonává službu, a **působnosti organizačního útvaru**, v němž je jeho služební místo zařazeno, a čerpání studijního volna za účelem přípravy na vykonání **úřednické zkoušky** pro obor služby, v němž státní zaměstnanec vykonává službu, anebo na vykonání úřednické zkoušky na vlastní náklady pro obor služby, který je stanoven pro služební místo zařazené v témže organizačním útvaru, v němž je zařazeno i služební místo státního zaměstnance.

V těchto případech **má** státní zaměstnanec na čerpání studijního volna **nárok**. Služební orgán studijní volno povolí **s výjimkou** případů, kdy by jeho čerpání v požadovaném termínu **bránilo řádnému plnění úkolů** služebního úřadu.

Druhou situací (§ 108 odst. 3 a 5) je čerpání studijního volna za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností **v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu** anebo za účelem přípravy na vykonání **úřednické zkoušky** na vlastní náklady **pro jiný obor služby**, než ve kterém státní zaměstnanec vykonává službu nebo než který je stanoven pro služební místo zařazené v témže organizačním útvaru, v němž je zařazeno i služební místo státního zaměstnance.

V těchto případech **nemá** státní zaměstnanec na čerpání studijního volna **nárok**.

Povolování studijního volna

Přenesení na představené

Na povolování čerpání studijního volna se v souladu s ustanovením § 159 odst. 2 písm. g) zákona o státní službě nevztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán je proto může služebním předpisem **přenést na představené**. V textu uvedený postup služebního orgánu, resp. postup státního zaměstnance vůči služebnímu orgánu, platí proto i pro představené, byli-li povolováním studijního volna pověřeni.

Forma žádosti

O poskytnutí studijního volna musí státní zaměstnanec služební orgán včas požádat. V **žádosti** státní zaměstnanec uvede **individuální vzdělávací cíl**, kterým je, jak vyplývá z výše uvedeného, získání nebo zdokonalení určité kompetence nebo příprava na vykonání úřednické zkoušky, a požadovaný **termín** čerpání studijního volna. Je třeba, aby státní zaměstnanec dále uvedl, jakým **způsobem** bude studovat, ačkoliv v tom, jaký druh, formu a metody studia zvolí, není omezen. Může jít o samostudium z vlastní či zapůjčené literatury (zapůjčené i služebním úřadem), může jít i o účast na školení, pokud ji bude hradit ze svých vlastních zdrojů (služební úřad nese náklady pouze na plat poskytovaný v době studijního volna). Tento postup je vyžadován proto, že se jedná o placené služební volno a že služební orgán musí mít možnost mimo jiné posoudit, zda bude studijní volno čerpáno v souladu se zákonem předpokládaným účelem, v jehož důsledku zákon o státní službě připouští úlevu z výkonu státní služby.

Forma povolení

Studijní volno povoluje služební orgán **písemně**. Povolení čerpání studijního volna je úkonem podle části čtvrté správního řádu. Na povolování čerpání studijního volna lze přiměřeně aplikovat § 71 správního řádu a dovodit, že služební orgán je povinen rozhodnout o povolení studijního volna bezodkladně. V povolení služební orgán označí státního zaměstnance a stanoví termín čerpání studijního volna, jakož i individuální vzdělávací cíl. Praxe některých služebních úřadů, které pro žádosti o poskytnutí studijního volna využívají „žádanky“ (formuláře), které služební orgán schválí (podepíše), a to za předpokladu, že jejich přílohou budou písemné doklady hodnověrně prokazující důvod žádosti o studijní volno, je možná.

Postup při povolování

Na povolení studijního volna se vztahují základní zásady činnosti správních orgánů uvedené v části první správního řádu, zejména povinnost dbát, aby přijaté řešení odpovídalo okolnostem daného případu a aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly. **Rovný přístup** je třeba uplatňovat jmenovitě např. při povolování studijního volna za účelem přípravy na vykonání úřednické zkoušky. Zde je v rámci služebního úřadu vhodné předem stanovit transparentní pravidlo, v jakém rozsahu dnů bude studijní volno povolováno na obecnou část a na (každou) zvláštní část úřednické zkoušky s případným zohledněním rozsahu, v jakém bude dotčenému státnímu zaměstnanci umožněna příprava v režimu prohlubování vzdělání podle § 107 zákona o státní službě.

Při povolování čerpání studijního volna služební orgán postupuje vždy **ve prospěch řádného výkonu služby** a přihlíží k aktuálnímu stavu plnění úkolů služebního úřadu, k aktuálnímu počtu státních zaměstnanců, jejich vzájemné zastupitelnosti apod. Pokud by z důvodu nepřítomnosti dotčeného státního zaměstnance v konkrétní den či dny ve službě mělo dojít ke **zmaření splnění neodkladných služebních úkolů**, služební orgán studijní volno nepovolí.

Při povolování čerpání studijního volna za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností týkajících se služebního místa, oboru služby a působnosti organizačního útvaru státního zaměstnance (§ 108 odst. 2 a 4) posuzuje služební orgán, **zda se skutečně jedná** o získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností týkajících se služebního místa státního zaměstnance, oboru služby, v němž státní zaměstnanec vykonává službu, a působnosti organizačního útvaru, v němž je jeho služební místo zařazeno. Služební orgán tedy posuzuje, zda navrhované vzdělávací aktivity povedou ke splnění navrhovaného vzdělávacího cíle.

Při povolování čerpání studijního volna za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu (§ 108 odst. 3 a 5) posuzuje služební orgán, **zda se skutečně jedná** o získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu, tj. zda navrhované vzdělávací aktivity povedou ke splnění navrhovaného vzdělávacího cíle a zda je navrhovaný vzdělávací cíl v souladu se zájmem služebního úřadu a státu.

Má-li služební orgán studijní volno povolit, musí jít o vzdělávání, jež směřuje k získání nebo zdokonalení kompetence, kterou státní zaměstnanec sice bezpodmínečně a nezbytně nutně nepotřebuje pro výkon služby na svém služebním místě, ovšem která tím, že rozšíří jeho znalosti a dovednosti, umožní státnímu zaměstnanci obnovit, udržet nebo v obecném smyslu prohloubit či zvýšit si kvalifikaci, jež je v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu, tedy obecně v zájmu státní služby. Zájem státní služby (a tím i vhodnost a účelnost studijního volna) pak je dán zejména, pokud se získávaná nebo zdokonalovaná kompetence týká znalostí a dovedností v činnostech vykonávaných na jiných služebních místech téhož služebního úřadu (zájem služebního úřadu) či jiného služebního úřadu (zájem státu, resp. státní služby jako celku). Služební orgán přihlédne k oboru služby, který státní zaměstnanec vykonává, k působnosti služebního úřadu a útvaru, ve kterém je státní zaměstnanec zařazen, může přihlédnout i ke služebnímu hodnocení státního zaměstnance, zejména k hodnoceným oblastem znalosti a dovednosti a výsledky vzdělávání, a šířeji i k úkolům, koncepcím a cílům služebního úřadu a k trendům vzdělávání ve státní správě. V rámci povolování čerpání studijního volna za účelem získávání nebo zdokonalování odborných znalostí a dovedností v zájmu služebního úřadu a v zájmu státu se tedy jedná např. o případy, kdy je pro odborný růst státních zaměstnanců využíván institut prohlubování vzdělání podle § 107 zákona o státní službě, nebo o případy, kdy si státní zaměstnanec zvyšuje kvalifikaci studiem na vyšší odborné nebo vysoké škole, aniž by byl pro toto studium zvolen režim podle § 109 a n. zákona o státní službě. Kompetence získané nebo zdokonalené na základě studijního volna může státní zaměstnanec využít i pro případný budoucí kariérní postup. Typickým příkladem vhodného a účelného čerpání studijního volna je získávání jazykových znalostí či tzv. měkkých dovedností.

Nepovolení

Není-li dána zákonnost a účelnost studijního volna, resp. u nenárokového studijního volna zájem státní služby, služební orgán studijní volno nepovolí a státní zaměstnanec může získávat zamýšlenou kvalifikaci pouze ve svém volném čase.

Nepovolí-li služební orgán čerpání studijního volna nebo povolí-li je v menším rozsahu, než o který státní zaměstnanec požádal, měl by státnímu zaměstnanci, aniž by o to státní zaměstnanec výslovně požádal, písemně sdělit důvody, které k jeho rozhodnutí vedly (§ 155 odst. 3 správního řádu).

Proti sdělení služebního orgánu o nepovolení čerpání služebního volna může státní zaměstnanec podat stížnost podle § 157 zákona o státní službě.

Oprávnění služebního orgánu kontrolovat, zda bylo studijní volno čerpáno účelně

Protože primárně nejde o vzdělávání na náklady služebního úřadu, nestanoví zákon o státní službě služebnímu úřadu konkrétní kontrolní oprávnění. Nečerpá-li však státní zaměstnanec studijní volno k účelu, k jakému bylo povoleno, poruší tím služební kázeň ve smyslu § 77 odst. 1 písm. f) a § 87 zákona o státní službě. Zaviněné porušení kázně je kárným proviněním, za něž lze státnímu zaměstnanci uložit kárné opatření.

Hodnocení výsledků vzdělávání je dále zahrnuto i ve služebním hodnocení státního zaměstnance. K vyhodnocení výsledků vzdělávání dochází i vždy, když státní zaměstnanec využívá nové znalosti a dovednosti při plnění služebních úkolů, kde je jejich využití možné.

Státního zaměstnance lze také vyzvat, aby (např. k využití organizačnímu útvaru, v němž je zařazen) poskytl informace o svých nově získaných kompetencích, příp. aby doložil svou účast na kurzu či školení.